

Finančna kriza tira Nemčijo v obsedno stanje

Finančni polomi se razširili tudi na druge evropske države. Ogrska vlada zapira vse banke za tri dni, da prepreči polom njenih finančnih institucij. Nemški fašisti se pripravljajo na akcijo v slučaju komunistične revolucije.

Berlin, 15. jul. — Finančni polomi so se razširili v Evropi. Pričujejo se nove drastične odredbe. Nemčiji grozi obsedno stanje.

London, 15. jul. — Zunanji minister Henderson je odpotoval v Pariz, kjer se bo sestal z ameriškim državnim tajnikom Stimsonom in apeliral na francoske banke, naj sklenejo premirje.

Pariz, 15. jul. — Poročila iz različnih virov se glase, da se francija ne bo odrekla nemškim paracijam, ki bodo danes zapale.

Washington, D. C., 15. jul. — Apetost v vladnih krogih se je nekoliko zmanjšala, toda mnenje vedno prevladuje, da mora zvezna vlada reševati svoje probleme. Zvezne rezervne banke bodo priskočile na pomoč Nemčiji s posojilom.

Berlin, 15. jul. — Vsa centralna Evropa je v nevarnosti, da je kriza v Nemčiji potegnila v finančni prepad. Nemški vladni finančni krogi so včeraj kovančnice za uravnavanje smernic tranže politike. Odločili so se skrajne mere, na proglasitev zveznega stanja, v slučaju odločitve zunanje finančne odgovornosti Nemčiji.

Člani kabineta so zaključili konferenco pozno ponoči, da bi razpravljali o kakšni posredni akciji, kar je neugodno vplivalo na finančne kroge, ki so z tovestnostjo pričakovali, da bo vlada razglasila izredne mere za ublažitev situacije. Banke bodo oglede nadalje zaprte, dasi dva-estni moratoriji poteče v četrtek. Pričuje se, da bo kancelar Brüning jutri predložil nove silne navedbe predsedniku Hindenburgu.

Medtem pa prihajajo poročila o finančnih polomih v petih evropskih državah. Iz Ogrske, Avstrije, Švice, Rumunije in Poljske poročajo o resnem finančnem nekoju.

Ogrska je včeraj zaprla vse banke za tri dni, da prepreči polom svojih finančnih institucij. Avstrija je na robu finančnega propada, ker je Merkurbanka na tuznapu zaprla vrata.

Zaupna poročila iz Poljske se glase, da se finančne institucije v tej državi nahajajo v zelo resnem položaju in da bodo morali preiti vrata, da preprečijo polom, ker so vlagatelji pričeli dvigati vloge.

Polom Zenevske banke je prešel v Nemčijo. Bančni krogi so se se dogovorili glede načelnih, ki bo vodil obe struji v slučaju, da bo vodil v Nemčijo komunistične revolucije.

Nemška mesta bombardirajo nacistični ministri za pomoč. Obdobno mesto Bremen je na robu bankrota. Kot odgovor na to je takojšnjo finančno pomoč, je bilo poslanih Bremen 5.000.000, da se prepreči polom. Stuttgart poroča o deficitu znašajo dva milijona dolarjev.

Protifrancoški sentiment v Nemčiji narašča. Ljudstvo smatra, da so zahteve Francije, ki se imeti politične koncesije, velika škoda za Nemčijo. Ta sentiment ovira pogajanja, ki jih vodi kancelar Brüning s francoskimi državljani, in znamenja kažejo, da ne bo še kmalu prišlo do sporazuma.

Zborovanje španskega parlamenta

Grmenje topov, zvonjenje zvonov in vihrajoče zastave pozdravljajo otvoritev zborovanja. Se-stava nove konstitucije glavna naloga poslancev

Madrid, 15. jul. — Španija je včeraj z otvoritvijo parlamenta stopila v novo fazo demokratične države. Tri mesece je preteklo, odkar se je špansko ljudstvo srevalo proti monarhiji in zapodilo burbonsko dinastijo iz dežele.

Provizorični predsednik Alcala Zamora je v svojem govoru poslancem naglašal, da morajo biti kot zastopniki ljudstva graditelji španske demokratične države. "Vi gradite veličastno stavbo ne iz peska in ilovice, temveč iz žive akale z diletom celotne neodvisnosti," je dejal Zamora. "Vaša nagrada bo hvalečnost domovine."

Po vsej Španiji je vladalo velikanstvo navdušenja ob otvoritvi parlamenta. Raz poslopj so vihrale zastave, zvonili so zvonovi in od Pirinejev do Gibraltarja so grmeli topovi.

Provizorična vlada, ki je do sedaj upravljala posle mlade republike, je po otvoritvi parlamenta resignirala svoj mandat. Španija je sedaj v rokah 470 deputiranih, ki jih je izvolilo ljudstvo za svoje zastopnike. Čaka jih ogromno delo, ali glavna njihova naloga bo sestava in odobritev konstitucije, ki bo morala biti taka, da bo odgovarjala zahtevam moderne demokratične države.

Green pobija redukcijo mezd

Izjavil je, da socialni nepokoj ogroža ameriški narod

New York, 15. jul. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je na konvenciji Mednarodne asociacije pristanišnih delavcev z živimi besedami opisal trpljenje brezposelnih, ko se dežela bliža tretji zimski industrijske depresije. Pokazal je na brezplodne akcije za ublažitev bede in urgiral vzdržanje sedanje mezdne lestvice in življenskega standarda ter druge konstruktivne mere za odpravo brezposelnosti. Omenil je socialni nepokoj, ki se širi po deželi kot posledica depresije in ogroža dobrobit ameriškega naroda.

Delegati je poleg Greena na govorih tudi zvezni senator Robert F. Wagner, ki je izrazil svojo nezadovoljnost nad omili, ki trdijo, da ne morejo najti nobene rešitve proti brezposelnosti in depresiji. Izjavil je, da vsak delodajalec, ki uvaja smerne za deflacijo mezdne staničarstva, je kriv največjega zločina v industrijski sabotaži.

"Ameriška delavska federacija bo pobijala vsak poskus za redukcijo mezd," je dejal Green. "Za ta boj bo posvetila vse svoje moči in energijo."

Green je dalje omenil, da je sugestiral predsedniku Hooverju, naj skliče reprezentativno industrijsko konferenco, ki naj bi proučavala sedanji ekonomski položaj in sprejela načrte za solucijo obstoječih potožkov.

Stavka pleskarjev

Pittsburgh, Pa. — Za \$40.000 plesarskega dela je bilo ustanovljenega pri prenavljanju šol, ko so delavci zastavali. Vzrok stavke je kompetenja plesarskih kontraktorjev, v kateri so trpeli posledice delavci s poslabšanjem razmer. Stavkarje podpirajo tudi nekateri kontraktorji.

Rudarska stavka v W. Virginiji

Kompanije so že pričele z evikcijami in državni miličniki se pripravljajo na razbičje štrajka

Charleston, W. Va. — (FP) — Vsi različni zapreki, ki se ji stavi na pot, vodi neodvisna unija bitko proti nevzdržnim razmeram, ki so prisilile rudarje na Kanawha premogovnem polju na stavko.

Nova unija, ki jo je organiziral Frank Keeney, bivši distriktni predsednik UMWA, kot protest proti američanem Lewisove unije, ima veliko zaalombo tudi pri rudarjih v drugih distriktih, ki se niso prizadeji vsled stavke. Unija je izdala štiri nove čarterje v anem dnevu. Zborovanja, ki jih sklicujejo uradni premogovnih druž, da pregovore rudarje, da bi se vrnili na delo, so maloštevilno obiskana. Mirno piktiranje, ki ga je odredila unija, je učinkovito.

Poročila iz oddaljenih premogovnih naselbin o naraščajoči stavki prihajajo počasi, ker telefonske zveze kontrolirajo kompanije. Ve se le toliko, da je večina od 23.000 rudarjev v Kanawha distriktu na stavki.

Na glavni stan unije prihajajo apeli iz raznih distriktov, naj jim pošljejo organizatorje. Poleg prihajajo prošnje za pomoč družinam stavkajočih rudarjev.

Kompanije so že pričele z evikcijami. Iz neke naselbine je do spelo poročilo, da so šerifski deputiji pretepli bolno ženo nekega rudarja, ker se ni hotela umakniti iz kompanijske hiše. Kompanijski stražniki in državni miličniki so dobro oboroženi in izjavljajo rudarje na vse mogoče načine. Vse ceste so zastražene in miličniki nadlegujejo ljudi z namenom, da prehodijo nemire.

Odpomok je resno vprašanje v stavki. Rudarji o bili vztrajajo, da so števili rudarjev v Illinoisu odredile izreden assessment, ki se bo porabil za podporo stavkarjem. Emergency Committee v New Yorku, kateremu načeluje Norman Thomas, je tudi izdal apel za prispevke v pomoč stavkarjem.

Spot en rudar obtožen umora

Evarts, Ky. — Taktika premogovnih operatorjev v okraju Harlan je razvidna iz postopanja proti Billu Paulu, ki je bil aretiran in poslan v zapor na obtožbo umora. Več kot 30 rudarjev je bilo po zadnjih izgrelih obtoženih umora in aretacije se še vedno nadaljujejo.

Paul je delal pri Black Diamond Coal Co., toda bil je odpuščen, ko se je zvedelo, da je član unije. Na 5. maja, ko se je vršila bitka v bližini Evartsa je bil v državi Tennessee, kar je uradnikom družbe prav dobro znano. Nedavno ga je kompanija povabila, naj se vrne na delo in končno se je odločil za povratek, toda kakor hitro je stopil na kompanijska tla, je bil aretiran, tepen in vržen v zapor na obtožbo, da je sodeloval z šerifovi rudarji pri napadu na družimve deputije in kompanijske pobojnike.

PAPEŽ SE LAŽE, PRAVI MUSSOLINI V ODGOVORU

Izjava fašistične stranke obtožuje papeža, da se je zvezel s protistondarji v gonji za strmoglavljenje obstoječega režima

Rim, 15. jul. — Direktorij fašistovske stranke s premijerjem Mussolinijem na čelu je sinoči izdal dolgo izjavo, v kateri je rečeno, da se je papež lagal v encikliki, ki je vsebovala kritiko in napade na fašistični režim.

Deklaracija je bila objavljena po končani seji direktorija fašistične stranke, ki je trajala pet ur. Seja se je vršila v diktatorjevem uradu v Beneški palači, kjer se je sednji četrtek ameriški državni tajnik Stimson razgovarjal z Mussolinijem.

Izjava med drugim vsebuje poročilo o moči fašistične organizacije. Objavljeno je bilo očividno z namenom, da se papež in ostali svet sestanika o mogočnosti fašističnega režima. Poročilo kaže, da ima stranka 873.000 članov med odraslimi in 642.000 med mladino. Poleg te aktivne sile je še mladinska organizacija, v kateri so vključeni dečki in starosti osem let in več in katere šteje več kot dva milijona članov.

"Direktorij fašistične stranke," je rečeno v izjavi, "protestira proti trditvam v papeževi encikliki, da ljudje pristopajo v stranko le zaradi kruha in kariere. Črnostrajniki so že večkrat pokazali, da se pripravljajo do prinašati žrtve, kadar je to v korist države in za ohranitev pridobitev fašistične revolucije. Fašistična stranka se ne more primerjati s drugimi strankami prejšnjimi in sedanjimi. Ona je bojovna organizacija, militarističnega tipa, ki je izvajala revolucijo in katere člani so pripravljani, da jo branijo proti vsem ir vsakemu."

"Direktorij je čuječ in skrbil da ostanki protostidarskih in liberalnih organizacij ne obnovijo svojih aktivnosti. Pri tem je treba omeniti čudno zvezo med Vatikanom in protostidarji, ki so se združili v skupni sovražnosti proti fašistični državi."

Zaključni del izjave vsebuje protest proti lažem v papeževi encikliki in obsoja napade proti "balili", ki je "ponos in bodočnost fašistovskega režima. Nihče ne sme obrekovati te organizacije, v kateri so aktivni omenjeni fašisti, med njimi na tisoče učiteljev in javnih delavcev in več kot dvatisoč duhovnikov."

Sprememba v zavojni pošti

Chicago. — Ameriški poštni department je uvedel novo reformo v oddelku zavojne pošte (parcel post), ki stopi v veljavo 1. avgusta t. l. Velikost in teža zavojev je povečana. Prej ni smel zavoj presegati 80 palcev dolžine, širine in višine, odtlej pa lahko sega do sto palcev. Največja teža, ki je bila doslej 50 funtov bo odtlej 70 funtov. Poštni department upa, da se s to spremembo zvišajo letni dohodki pošte za milijon dolarjev. Pristojbine ostanejo po starem.

Revolta je pomagala jetnikom

V ječah so bile uvedene razne reforme radi bojazni pred novimi nemiri

Joliet, Ill. — (FP) — Revoltni jetniki, ki se je pred par meseci pripetila v državnih ječah v Jolietu in Statevilleju, ni ostala brez posledic. Za jetnike so bile uvedene razne reforme, ki naj privedejo do nekoliko bolj človeškega postopanja s kaznjenci.

Odravljeno je trpinčenje. V obeh ječah so prej imeli navado, da so "disciplinirali" jetnika s tem, da so ga po več dni privezali na vrata temnice, tako da ni prizadeti mogel sedeti, pač pa je visel. Ta kazen sicer ni popolnoma odpravljena, ker se bo še prakticirala v "najbolj resnih slučajih." Prej je bila običaj.

Druga omiljena disciplinarna kazen je dietna reforma. Zana-prej amejlo kaznjence hraniti s samimi kruhom in vodo ne več kot pet dni. Prej je ta dieta trajala na tedne.

Tretja pridobitev je, da jetniki izvolijo izmed sebe jetniške odbore, ki se bodo posvetovali s jetniško upravo o razmerah v kazniliščih. V stari ječi izvolijo odbor 16 članov, v novi pa odbor 15 oseb. V svrhu navodil odbornikom, bodo jetniki vsak teden zborovali po eno uro.

Pravico do svojih odborov so jetniki zahtevali že pred uporom. Glavni ječar jim je odgovoril, da bo šel prej v peklo kot bi pristal na to zahtevo, kar je nezadovoljnost še podžigalo. Ampak upor, ki je divjal več dni in je bilo napravljeno mnogo škoda, je ječarja prisilil, da je sprejmenil svoje mišljenje. Reforme je sugestiral preiskovalni odtsek državne legislature.

Radikalna agitatorja aretirana

Obtožena sta kršenja zakona proti kriminalnemu sindikalizmu

Denver, Colo. — (FP) — Mike Schantzek in Sol Greenberg sta bila aretirana, ko sta delila letake v bližini Fort Logana, kjer se nahaja veličastna Citizens Military Training Camp. Oba sta člana mladinske komunistične lige.

Vojaki, ki so povečini klerki in dijaki, so ju najprej silovito pretepli in potem izročili policiji. Obtožena sta, da sta kršila zakon proti kriminalnemu sindikalizmu in anarhizmu. Maksimalna kazna za ta prestop je doletena na 20 let ječe in plačitev \$10.000 globe.

Aretaciji fantov je sledil naval na glavni stan komunistične mladinske lige. Policija je zaplenila vse tiskovine, ki jih je našla in razbila pohištvo. Letak, ki sta ga delila, je vseboval nasvet vojakom, naj se le urijo v rabi orožja, toda porabijo naj ga za privilegiranemu sloju in tej deželi in ne proti delavcem v drugih državah.

Velika protiklerikalna propaganda v Mehiki

Militaristi odsevlili tajnika

Službo je izgubil, ker je nasprotnoval vojaškemu vezbanju

New York. — (FP) — Kljub aploani agitaciji proti vojni in pacifističnim izrazom raznih državnikov, je A. D. Rugh, tajnik West Side Y. M. C. A., uvidel, da ni vedno in povsod varno agitirati za mir. Zgubil je službo, ker je v buletinu te krajevne organizacije "krščanskih mladeničev" pisal proti civilnim vojaškim vezbanjem.

Odstavilo so ga višje glave Y. M. C. A. in se opravile v posebni izdaji buletina radi Rughovega prestopa. V njem pravilo s ozirom na ta incident, "da je Y. M. C. A. pri vsaki priliki pokazala svojo svojo lojalnost vladi, pod katero operira. Dokaz temu je tudi, da naše delo odobravajo vse vojaške avtoritete, med njimi general Pershing."

Rugh ni pisal indiskretno, ampak je bil povedal resnico, ko je zapisal, "da militarizem in tisti, ki imajo od njega koristi, netižno nezaupanje, nesporazum in sovraštvo, kar končno privede do "defenzivnih vojn", ki postanejo iz militarističnega stališča potreba."

Ampak za militaristično prepovedano organizacijo "krščanskih mladeničev", ki je zatočišče reakcionarnih patriotov in trgovskih abornic, je širjenje takih idej v njenem okrilju nedopustljivo.

Urgira preiskavo stavko-katoliške agencije

Štirinajst stavkokazov, ki jih je poslala agencija svilni družbi, v ječi radi napada na stavkarje

Patterson, N. J. — (FP) — Tukajšnja unija United Textile Workers, katere člani so povsodni uposleni v svilni industriji, je poslala apel guverniju Larsonu, v katerem ga urgira, naj uvede strogo preiskavo v poslovanje Manning Industrial Service, ki se poleg drugega bavi s dobavljanjem stavkokazov za kompanije, proti katerim so delavci zastavali.

Unija je informirala guvernija, da je ta firma, ki posluje pod državno licenco, postala notorična v stavki svilnih delavcev v Pattersonu pred dvema letoma. Tudi takrat je dobavljala tovarnarnjem stavkokaze in profesionalne pretepeče, da so se vajali strahovladu med stavkarji. Unija v apelu navaja izjavo čelnika državne policije v New Jerseyju, v kateri je rečeno, da je rekel, da je prejel poročilo od poveljnika pennsylvanske policije, naj odredi preiskavo v aktivnosti Manning Industrial Service. Člani državne policije v Allentownu, Pa., so nedavno aretirali 14 stavkokazov, ki jih je poslala omenjena firma odtodnim tovarnarnjem, da zlomijo stavko svilnih delavcev. Takoj drugi dan po svojem prihodu so stavkokazi izzvali bitko s stavkarji in ranili več oseb, nakar so bili vsi poslani v zapor na obtožbo kriminalnega napada.

Prisrčna poslovitve Stimsona od Mussolinija

Rim, 15. jul. — Ameriški državni tajnik je včeraj odpotoval iz Rima proti Parizu v Mussolinijevem privatnem avtomobilu, ki je bil ves okrašen s cvetlicami. Predno je Stimson odšel, je prejel od Mussolinija v dar njegovo avtoportratno fotografijo. Stimson je podaril poročevalcem laskavo izjavo o prisrčenem in prijetnem razgovoru s italijanskim diktatorjem. Dejal je, da se

Nasprotniki vidijo v katoliški cerkvi največjo sovražnico napredka in zagovornico kapitalističnega sistema

Jelapa, Vera Cruz. — (FP) — Zakon, ki je bil nedavno sprejet v legislaturi države Vera Cruz in kateri določa samo enega duhovnika na vsakih 100.000 prebivalcev, je v soglajzu z mehiško ustavo iz leta 1917, ki dovoljuje posameznim državam, da same odločujejo o številu duhovnikov v njenih mejah.

Novi zakon bo imel tri direktne posledice: preizkus moči Katoliške akcije, militantne cerkvene organizacije, ki so svojo sestavi nalaguje organizacijam v Španiji in Italiji in katerih aktivnosti so bile omejene; preizkus protiklerikalnih načel voditeljev narodne revolucionarne stranke, ki kontrolira federalno vlado, ter preizkus politične moči guvernija Tejeda, kateri stremi po časti predsednika Mehike.

Katoliška akcija izrablja notranje spore v narodni revolucionarni stranki v svoji prilogi. Okrepila je svojo agitacijo, da dobi katoliška cerkev oblast nad Mehiko, kakršno je imela pred leti. V političnih aktivnostih, katere zakon prepoveduje, je postala tako bojevit, da so moralni škofje posavariti nekatere bolj vroče voditelje. Ta organizacija je igrala veliko vlogo v revoluci proti federalni vladi leta 1926.

Dasi je guvernir države Vera Cruz nominalno član narodne revolucionarne stranke, čije glasovi odločajo pri volitvah so edini, ki pridejo v poštev, se savi priprava k skrajnim levčarjem. Tajeda računa na podporo oboroženih kmetov, katerim se je prikupil s razdeljevanjem zemlje. Ta armada šteje od 25.000 do 50.000 mož. Znanja se, da ga bodo kmetje v državah Vera Cruz in Tamaulipas podprli v njegovih ambicijah, da postane predsednik Mehike l. 1933.

Ako bo Tejeda uspel s svojim protiklerikalnim zakonom, tedaj bo pridobil na svojo stran mnogo Mehikanov, ki vidijo v katoliški cerkvi sovražnico napredka in prijateljico reakcije. Radi klerikalne opozicije proti revolucionarnemu gibanju v letih 1910-20 je bila sestavljena federalna konstitucija l. 1917, ki omejuje oblast duhovščine. Konstitucija prepoveduje verske šole (ki pa v zvezi temu eksistirajo kot "privatne" šole, samostanske redove, javne cerkvene procesije, in nosemške duhovnike in vmešavanje v politične zadeve. Duhovnikom v Mehiki je bila odvzeta volilna pravica.

Katoliška cerkev v Mehiki je stala vedno na strani veleposrednikov in kapitalistov in blagoslovila je peonstvo in industrijsko suženjstvo. Pobijala je vsako demokratično gibanje, toda vzile svojemu ogromnemu bogastvu, ki ga je posedovala v prejšnjih časih, je zanemarila vlogo in ni naučila ljudi čitati in pisati, toliko bolj pa je bila aktivna v pobijanju javnih šol. Kljub temu je bila njena moč strta in ne bo nikdar več izvajala takega vpliva na ljudstvo kot ga je pred dobrim desetletjem.

Belgijski vojaški letalci aretirani

Bruselj, 15. jul. — Dvanajst belgijskih vojaških letalcev, ki so leteli nad nekim mestom v tukajšnji bližini v srčni paradi, je bilo aretiranih. Odvedeni so bili v zapor v svrhu preiskave. Avtoritete skušajo identificirati letalce, ki je metal bombe, vsebujejo beade: "Proč s kraljem!"

Charles A. Lindbergh in njegova žena na poskusu poletu med pripravljajanjem za njun polet z Pacifik in Rusijo, ki se prične v kratkem.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNA HROVENIŠKA NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnost: en Zdravstveno delstvo (Slovene Citizens) in Kanadi \$4.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; za Čino in Čino \$2.50 na leto, \$1.25 na pol leta; za Ameriko \$3.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Europe \$1.50 per year, foreign countries \$2.00 per year.

One year's subscription—Remitted as no refund.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Headquarters at: 100 West 4th St. Chicago, Illinois.

PROSVETA
2017-29 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Po moratoriju

Hooverjev moratorij — suspenzija plačevanja vojnih dolgov in reparaacij — je še gorak, toda namesto dobrih posledic, ki so jih obetali, je v Evropi vedno slabše. Nemčija pretrga finančna panika, največje nemške banke so začele pokati, kredit se ruši in vlada je zaprla borze ter ustavila izplačila vlog. Panika je tudi v Avstriji in Rumuniji in drugod po centralni Evropi, kjer pokajo banke in kreditni zavodi.

Vse kaže, da so imeli londonski poročevalci prav, ko so javili, da je Amerika prišla prekasno s svojim moratorijem, da bi rešila kapitalistično Evropo. Nemčija je bila že takrat na robu finančnega propada in Francija je s svojim zavlačevanjem le povečala splošno krizo.

Danes prihajajo iz Londona novi glasovi — namreč, da Hooverjev moratorij ostane v veljavi za vedno. Moratorij ostane za vedno radi tega, ker po enem letu ne bo več nihče v Evropi mislil na stare dolge. Ne bo prilike niti časa misliti na to... Vojna s svojimi posledicami in blaznimi mirovnimi pogodbami je tako potrla gospodarstvo evropskih kapitalističnih dežel, da se nikdar več ne postavi na lastne noge. Pravi maček je šele zdaj prišel. Amerika mora ne le pozabiti na svojo vojno in privatna posojila, temveč mora pripraviti nove milijone in milijarde dolarjev, če hoče rešiti evropski kapitalizem popolnega poloma.

Taki so glasovi.

Stojimo pred novimi epohalnimi dogodki. Delavci se morajo zavedati svoje zgodovinske naloge in ne smejo izgubiti glave. Kapitalistični svet lahko propade še danes — delavci ne bodo pri tem ničesar izgubili, dobe pa lahko svojo dedščino. Naj pride karkoli, bodočnost je naša.

[Nova katastrofa!]

Ameriški farmerski krogi so v paniki. Pričakovana suša ni prišla in letošnji pridelek pšenice bo večji kot je bil kdaj po vojni. Samo v državi Kansasu se obeta 200,896,000 bušjev pšenice. In kje je Montana, kje so ostale države.

Pametni ljudje bi mislili, da je to dobro — da je to sreča za farmerje in Ameriko — pa se motijo. Farmer v Kansasu gleda po svojem zlatem polju pšenice in se grabi za glavo! Strah ga spreletava in ves obupan je! Kajti bogata letina pomeni, da bodo cene pšenice letos še bolj padle kot so lani in farmerji se obeta — bankrot namesto lepega dobička. Danes ponujajo farmerjem 28 centov za bušeljsko pšenico, niti toliko kot njega stane. Včasih so do bili dolar za bušeljsko.

Tako je danes, v dobi velike Hooverjeve prosperitete, potem ko je njegova stranka že pred tremi leti obljubovala, da bo na mizi slehernega delavca pečena kokoš in v garaži slehernega farmerja avtomobil...

Polna hitenja pšenice so nesreča za farmerja! Polna skladišča tovarniškega blaga so nesreča za delavca! Lep svet!

Charlie Lindbergh je slaven letalec, njegov oče je pa pisal knjige o političnih in ekonomskih problemih Amerike in slave zanj ni bilo. Obetova slava je prišla šele danes, ko so njegove knjige prišle na "indeks" kapitalistične hierarhije v Združenih državah. Knjige so izključene iz javnih knjižnic. V eni teh knjig je stari Lindbergh povedal, kako je J. Pierpont Morgan pridobil Wilsona za vojno "za demokracijo" z namenom, da zavaruje svoj kapital v francoskih in angleških zadolžnicah; druga knjiga obravnava sleparije, ki jih uganjajo ameriški bankirji. Razume se, da ni v teh knjigah nič prijetnega za ameriško denarno aristokracijo. Ker je stari Lindbergh izdal te knjige tik po vojni, ko je bil infamni zakon proti špijonu že v moči, je res čudno, da ni umrl v zveznem zaporu.

Kaj če bi mladi Lindbergh podedoval po očetu nekaj njegovega znanja in prepričanja?

Na "izseljeniskem" kongresu v Zagrebu so razpravljali o "dvojnem državljanstvu" v Ameriki. Kaj so hoteli povedati s tem? Kdo je ali more biti "dvojni državljan"? Oфициална Amerika ne pozna in ne prizna tega spakca. Zdi se, da so v Zagrebu lovili kulne ali pa so sami sebi pihali...

Glasovi iz nasebin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Poročilo s konvencije
Belleville, Ill., 9. julija. — Četrty dan premogarske konvencije je bil porabljen za resolucije. Celih 26 resolucij je bilo sklenjenih v dveh urah. Toda 27. resolucija pa je vzela dan in pol časa. Ta resolucija se glasi:

Mi člani 12. distrikta UMWA smo sklicali konvencijo "rank and file" premogarjev, z namenom, da združimo vse članstvo in ne priznavamo nobene frakcije, ne distriktne ne mednarodne unije, podvzemo pa direktno akcijo. Naš namen je odstaviti vse distriktne in mednarodne uradnike. Mi člani 12. distrikta U. M. W. of A. pod nobenim pogojem ne priznamo mednarodno unijo. Podvzeli pa bomo korake, da skličemo mednarodno "rank and file" konvencijo, da tako odstavimo tudi mednarodne uradnike.

Amendirano je bilo, da damo policojo na konvencijo mednarodne unije. Debat o tem je bila dokaj vroča, in ni manj kot 96 delegatov je govorilo o tej resoluciji. Jutri se debata nadaljuje.

Večina delegatov je proti vsakemu vmešavanju v mednarodno unijo, dokler je rusitelj John L. Lewis na površju. Delegacija iz Peorije in Danville se nekaj podpira Lewisa, a je tudi že ponehal, posebno Coet, ki je bil poddistriktni provizorčni predsednik peorijanskega distrikta.

Predstana je bila brojavka iz Harrysburga, Ill., v kateri nam premogarji želijo obilo uspeha in zadržujejo, da stojijo 100% za nami. — John Pukol.

Naseljevanje v sovjetsko Rusijo
Milwaukee, Wis. — Pred nekaj dnevi je dopisnik L. A. iz Milwaukee omenil v svojem dopisu tudi nekaj podrobnosti glede bodočega naseljevanja v sovjetsko Rusijo, danes pa prinaša Prosveta daljše poročilo glede tega vprašanja, kar me je napotilo, da izrazim v tem oziru svoje mnenje.

Ni več dvoma, da se bo to izseljeniško gibanje v prihodnjih mesecih zelo razširilo, da bo doseglo v prihodnjem letu velik razmah, posebno med tujakimi in izozemci. Gotovo je, da bo Amerika doživela pred prihodnjimi volitvami kratko razdobje obilne "prosperitete", katera pa ne more biti drugačna, kakor začasna, ker kapitalizem ne bo uvedel temeljnih reform, katere bi odgovarjale stalnemu izpolnjevanju in moderniziranju industrije, ki stalno zmanjšuje potrebo delovnih moči. Brezposelnost je kronična bolezen kapitalističnega sistema; da zamore uspešno konkurirati, mora proizvajati svoje izdelke po nizkih cenah in da je to mogoče, mora imeti kapitalizem stalno, velike rezervne armade, to je milijone brezposelnih, kateri so primorani prodajati svojo delovno moč za vsako ceno. Ako upoštevamo še splošno razoranost kapitalističnega sistema križem sveta, tedaj nam mora biti jasno, da bi prihodnja "prosperiteta" le začasna, dokler se duhovi ne potolašijo in vsaj deloma pozabijo na prestano gorje in oddajo glasove za svoje zatiralce kakor poprej.

Neorganizirano ameriško delavstvo, ki se nahaja še na stopnji političnega detinstva, bo moralo še skoz hude, trde bole, predno si bo znalo priboriti vsaj del svojih pravic. Toda do tega časa bo evropski kapitalizem doživel nedvomno že popoln polom. Kdor je pazno zasledoval velike dogodke, ki so se odigrali in se še odigrajo na polju svetovne politike, je pač prepričan o resničnosti vsega tega.

Tako torej ni dvoma, da se bo izseljevanje v sovjetsko Rusijo pričelo na vseh straneh in zavzelo vedno večji razmah, posebno med tujcemci v tej deželi. Zato je pač koristno in potrebno, da se o tem vprašanju že sedaj govori. Zaradi sorodnosti ruskega in slovenskega jezika, oziroma jugoslovanskih narečij — in tudi plemenske sorodnosti — je pač pričakovati, da se bo tak izseljevanje razširilo posebej med nami. Moj namen ni, upeljati kakršnokoli sistematično propagando v tem oziru, temveč samo to, da opozorim na gotove koristne in potrebne stvari glede tega.

Predvsem je potrebno opozoriti morebitne izseljenike na to, da se sovjetske oblasti trudijo vsako tako izseljeniško gibanje centralizirati in urediti. Izseljevanje v Rusijo se ne vrši kakor se je vršilo naseljevanje v Ameriko, to je, da gre vsak kamor si želi, da se naseljenec razkropi križem države po potrebi in prilikah, temveč, da se naseljeniki gotove narodnosti izseljujejo v gotov, določen kraj in da se vse to vrši pod gotovim sistemom kar pomeni, da se priseljenec prihrani mnogo nepravil, skrbi in moralnega trpljenja.

Sistematično naseljevanje pomeni predvsem, da si naseljenici gotove narodnosti na ta način lažje ustanovijo svoja kulturna središča in skrbijo tako skupno za svojo nadaljno izobrazbo in za priučenje jezika. To je bilo po Armstrong korporaciji povedano tujakim nemakim članom kluba, ki je bil v ta namen organiziran.

Onim, kateri se nameravajo v bližnji bodočnosti izseliti, bi forej svetoval, da si ustanovijo po naselbinah posebne klube, potom katerih si najamejo učitelja, kateri jih bo poučeval v ruskem jeziku. Razumljivo je, da je znanje jezika velikega pomena za vsakega izseljenca, kakor je bilo to tudi v Ameriki. Za nas je pač to vprašanje razmeroma lahko, ker ni mnogo razlike v jezikih. Predvsem je potrebno, da se človek nauči čitati rusko cirilico, ki se nekoliko razlikuje od arabske, potem pa je učenje jezika lahko stvar, posebno še s pomočjo učitelja.

Za nas Jugoslovane bi bilo pač priporočljivo, da se v tem oziru organiziramo po vzgledu nemških avšobodomiselnih in da tudi mi pošljemo svojega posebnega zastopnika v Rusijo, predno se prične z rednim izseljevanjem. Tak odposlanec stopi v zvezo z ruskimi izseljeniškiimi oblastmi najde za svojo narodnost primeren kraj za izseljevanje, kraj, ki je določen od sovjetske vlade za bodočo, veliko industrijsko ar-

dišče, kakor je naprimer sedaj mesto Stalingrad, ki bo štel v nekaj letih par milijonov prebivalcev in kjer se gradi ogromne, vsakovrstne industrije in stotine delavskih hiš.

Pri izbiranju kraja za bodočo naselbino se je treba ozirati tudi na podnebje, kar bo tudi naloga dotičnega odposlanca. Se le ko je vse to sistematično urejeno, se lahko prične z rednim naseljevanjem, tako, da bi naseljenici navedenim lahko nudili vsestransko pomoč in v primernem času potem pričeli s svojim organizatoričnim delovanjem na kulturnem polju. Tako osredotočeno naseljevanje bi pa obenem pomagalo rešiti tudi vprašanje glede poduka tukaj rojene, torej ameriške mladine, katere bi imela več potežkoč glede jezika.

Obehem priporočam dotičnim kateri mislijo na izselitev v delavsko republiko, da si naročijo iz Ljubljane slovnico ruskega jezika in se pričnejo predvsem vaditi čitanja ruske cirilice; to je prvi korak za priučenje ruskega jezika, katerega znanje bo vsakemu mnogo olajšalo življenje skoz prve mesece in tudi omogočilo doseči temveč uspehe v novi domovini. Dotično slovnico se lahko naroči v Ljudski tiskarni v Ljubljani, kjer imajo v zalogi Začetnico ruskega jezika, ki stane 22 dinarjev in pa Učbenik ruskega jezika, za 64 dinarjev.

Toliko sem hotel o tej zadevi omeniti, kot dober nasvet onim, kateri mislijo na izselitev, da se rešijo jarma ameriškega kapitalizma. — Fr. Novak.

Lewis zlomil stavko

Piney Fork, O. — Vzhodnem Ohiu se nahajajo premogarji v zelo žalostnem položaju. NMu je tukaj ustanovila svojo postojanko. Šejo so obdržali bolj skrivoma; rekli so, da so tukaj najbolj organizirani v tej uniji. Dne 7. junija so imeli shod, udeležili pa so se ga večinoma od drugod pa večina ni bila premogarjev. Mladi govorniki so navduševali, da se zastavka. O tem se je glasovalo, da se takoj zastavka: Sprejeto. Razobesili so pripravljene napise: "Piney Fork on Strike for NMU", "Strike". Itd in odzvali so se 100%.

Premogarji, do skrajnosti izčrpani, so z veseljem orodje odložili in se pridružili stavkarjem tudi v drugih naselbinah. Teden dni so se držali 100% na stavki. Operatorji so najeli pretepače, ki so bili oboroženi do zob. Iz kompanijskih barak so preganjali stavkarje in njih družine. V kompanijski prodajalni so jim odpovedali kredit. Mirne stavkarje so razganjali in terorizirali z bombami "solznicami", veditelj pa pozapril, stavkarji pa so bili kljub temu solidarni v boju do zmage.

Nato so pa prišli Lewisovi podrepaniki — in stavko zlomili! Sedaj, po enem mesecu stavke, o ba premogokopa obratujeta kot prej stavko. Do dve tretjini starih premogarjev se je vrnilo na delo. Najeli so tudi nove delavce. Ene tretjina pa jih je še na stavki, oziroma izprtih, in gledajo kakó se premog naklada v vozove pod stariimi pogoji, in sicer tako da imajo sedaj svojega paznika (cheekweighman) pri tehniči.

Dokler bodo v delavskih vrstah taki nazadnjaki kot je Lewis in Wolf ter več drugih, ki sovražijo

delavce zato, ker so organizirani pod mednarodno rdečo zastavo da si izboljšajo svoj bašni položaj, bodo seveda vse stavke izgubljene. To bo trajalo toliko časa, dokler si ne bo delavstvo izvolilo svoje zastopnike v zakonodajne in vsa druga važna mesta.

Nace Ziemberger.

Stavka in piknik

Imperial, Pa. — Zadnjič sem poročala, da je pri nas izbruhnila stavka v premogorovih. Par dni je bila stavka 75-odstotna, ali čez teden dni pa še komaj 50%.

Cez 14 dni so pa že vsi delali samo tisti ne, kateri niso dobili dela nazaj. Kateri stanujejo v kompanijskih hišah, niso hoteli stavitki, razen par Slovencev. Sc kar delali pod protekcijo deputatšerifov in državne policije. Dasi smo piketirali, so vseeno delali in tako se je stavka izjavila. Sedaj nekateri trpe posledice, ker dela ne dobijo nazaj.

Tukajšnji soc. klub št. 31 priredi piknik v nedeljo 19. julija popoldne na Kaspetoji farmi, k se nahaja od Imperiala na cesti št. 30, 2 milje od Imperiala. Obrnite vaše avte na levo po asfaltni cesti, pol milje daleč, potem obrnite na desno, na Reddog cesto in kmalu boste na omejenem prostoru. Tukajšnje in okoliško občinstvo je vabljeno, da se udeleži v velikem številu. Vstopnina je samo 25 centov. Na pikniku bo vsega dovolj. — Na svidenje 19. julija. Louise Perpar.

Skupni izlet

Oglesby, Ill. — Čitamo razne dopise kako društva SNPJ ter klubi JSZ prireajo piknike in druge zabave. Tudi tukaj ne spimo. Na 21. junija je priredilo žensko društvo "Vrtnica" št. 155 SNPJ piknik na Krančičevem prostoru. Udeležba je bila zelo velika, čeravno nismo piknika oglašali. (Boljša bi bilo, ako ne bi deževalo).

Tukajšnji klub št. 3 JSZ ter klub št. 4 v La Salle, Ill., priredita skupni piknik v nedeljo 19. julija na Frank Grubarjevem prostoru. Člani obeh klubov vabijo Slovence iz Oglesbyja in La Salla ter bližnjih naselbin, da se udeležijo tega skupnega piknika. Pripravljeni odbor bo skrbel za dobro postrežbo. Kakor se sliši bodo na raznju spekli prašička vsak dan. Tudi okrepila ne bo manjkalo. Piknikarje odpelje s To bo nekaj, kar nas ne čaka F. Krančič s trukom ob eni uri popoldne. Rojaki posamezno ali z družino, se lahko prijavite članom kluba, da vam prostor prekrbe.

Na svidenje 19. julija!

Christine Nadvesnik

Vabilo na sejo

Frontenac, Kans. — Opominjam vsa društva in posamezne delničarje Pogrebnege zavoda v Frontenacu, da se gotovo udeležijo prihodnje polletne seje dne 19. julija, ker na seji bo več važnih točk na dnevnem redu.

Slišali boste polletni račun. Radi tega pozivam vse delničarje Pogrebnege zavoda na to važno sejo. Upam, da se boste udeležili polnoštevno. To je dolžnost vsakega delničarja, da se udeleži te važne seje in pomaga v korist in boljši napredek. Delničarji se premalo zanimajo za dobre ideje in za napredek zavoda.

Anton Kolžman, tajnik

Človeška roka uničuje svetovja

Za lepim gotakim portalom v majhni stranski ulici vseučiliškega mesta Cambridgea si ne bi pač nihče predstavljal znanstvenega laboratorija, prej bi pričakoval, da bo tu vstopil v starinsko katedralo. A vendar je tu dom modernega znanstvenega zavoda. Cavendishovega laboratorija, ki je s svojimi epohalnimi odkritji obrnil nase pozornost vsega sveta. Tu se je rodila prva teorija o elektriki, ki je bila znanstveno utemeljena in ki še danes obvladuje vsa naša dognanja o tem skrivnostnem naravnem pojavu; tu so sestavili prvi detektor, ko se nihče ni imel najmanjšega pojma o brezžičnem prenosu zvočnih valov; tu se vršijo sedaj nezrekljivo važni poskusi za drobitve atomov, temeljnih delov vse gmote in vseli sil.

V prostoru, ki si ga je rezerviral profesor Blacket, stoji aparat, ki sistematično razbija atome, prapodobe ogromnih solčnih sistemov; in kar je še bolj čudno: prof. Blacket fotografira ta razpad svetovij v malem a pomočjo filmske kamere. Aparat sestoji iz nevisoke kovinske cevi, ki je zgoraj zaprta s stekleno ploščo in ki se ji dno s pomočjo zamotanega mehanizma lahko nenadoma zniža. V steno kovinske cevi je vdolana neznatna količina radija, ki bruha kakor ognjeniško žrelo dan in noč helijeve atome v vlažni zrak cevi a fantastično brzino 15,000 km na sekundo.

Lajki, ki bi si hotel ogledato to neprestano bruhanje, bo seveda razočaran, kajti videl ne bo ničesar — in to ni čudno, saj meri takšen helijev atom v premeru komaj stotomilijonski del milimetra. Hipoma pa je prof. Blacket znižal dno cevi, v cevi je nastal a tem brezračnem prostoru in z mesta, kjer je vdolan radij, se sproži v cevi žarka črta, ki se po nekoliko centimetrih poti nenadoma ostro zakrivi in izgine.

Kaj se je zgodilo? Prof. Blacket razlaga: Helijev atom je zadel z brzino 15 tisoč kilometrov v drug atom ter ga razbil. Takšno razbitje se ne posreči vedno. Od milijona helijevih atomov, ki letijo iz radija, jih komaj 30 zdrobi po en atom. Ta proces fotografirata dve filmski kameri, tako da ga lahko pozneje v svrhu proučevanja reproducirajo stereoskopično.

V Cavendishovem laboratoriju se torej izpolnjuje prastara sanja alkimistov o spreminjanju prvih v druge in nič ne vemo, če se ne bo nekega dne posrečilo na ta način pridolovati tudi zlato iz manjvrednih snovi. Takrat bo postalo seveda tudi zlato manjvredna snov.

A prof. Blacket ni edini, ki na svoj način čeprav a čisto drugačnimi nameni uresničuje sanje alkimistov. V drugem prostoru laboratorija je postavil mlad ruski učenjak, dr. Kapiza, elektromagnet z doslej nedoseženo gostoto silnic 1 milijona gausov. Ogromnost te energije si bomo lažje predstavljali, če zvemo, da se mora dr. Kapiza vaakokrat, kadar vključi ta elektromagnet, zapreti v 100 m oddaljeno hišo, drugače bi lahko poplačal poskus s življenjem. In poskus, ki mu v laboratoriju "prisostvuje" samo avtomatično delujoča filmska kamera, ne sme trajati več nego stotinko sekunde. Dve stotinki sekunde bi zadostovali, da bi se razletelo vse skupaj v drobno koso, elektromagnet, ves laboratorij pa vsi skrivnostni stroji, ki so v njem. Seveda je morala sodelovati najpopolnejša precizijska mehanika, da se morejo Kapizovi poskusi izvršiti brez katastrofe. Velika kondenzatorska baterija v laboratorijem podzemlja, ki jo napolnjuje dolgo časa ogromen dinam, se sprosti nabrane energije točno ob določenem času in za točno določen čas stotinke sekunde. Toda izkazalo se je, da ta energija še vedno ne zadostuje za drobitve atomov, zato bo učenjak zgradil še večji elektromagnet. Ko bo s tem delal poskuse, se bo morala sleherni živa stvar umakniti na varno v oddaljenost pol kilometra.

Barvaste sence

Pod senco si predstavljamo vedno nekaj črnega ali vsaj sivga in vendar so tudi barvaste sence.

Ze Goethe, ki je bil poleg pesnika tudi navdušen raziskovalec učnih problemov, je napisal v svoji knjigi "Farbenlehre": "Daj o večerni zarji na bel papir nizko gorečo svečo. Med njo in pojemajočo dnevno luč postavi pokončno svinčnik, tako da slabotna dnevna luč osvetljuje, a ne odpravlja sence, ki jo meče svinčnik radi plamena sveče. Senca se bo pokazala v najlepši modri barvi".

Ta poskus napraviš lahko v svetlem dnevu. Svinčnik osvetliš, a svečo s strani, s katere ga osvetljuje dnevna svetloba, in njegovo senco ujameš na bel papir. Senca bo modra. V primerno majhni razdalji dobiš celo dve senci: ena bo rumena, druga modra. Rumena senca nastane tam, kjer svinčnik prestrza dnevno svetlobo. To mesto osvetljuje sveča. Senčna mesta, ki jih ne dosega svetloba sveče, pa se kažejo očesu v modri barvi, ki je za rumeno, kakor znano komplementarna.

Posebno lep bo ta pojav, če vzameš namesto svinčnika roko. Nje senca bo isto tako modra. Če pa prste malo razkreeš bo prostor med njimi modrimi sencami rumen.

Hoover je morda dober inženir političnega "munšajnratstva", toda o socialnem inženirstvu nima najmanjšega pojma.

Ta slika aeroplana "Winnie Mae" je bila pometna v Novi Fundlandiji, ko je letala odhajala proti Evropi. Slika je bila poslana z ekspresno pošto v New York, toda letalo je prej prišlo okrog sveta (črna) v New York kot pa fotografija iz tisti maj oddaljene Nove Fundlandije.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvite v Jugoslaviji.)

DVA IZLETA AMERIŠKIH ROJAKOV

Skupina, ki je prišla na izseljenški kongres, sprejeta od vseh oblasti — izseljenški kongres in njegov namen.

Ljubljana, 29. junija 1931. Ze doba časa so razna narodna društva v zvezi z oblastmi pripravljale izseljenški kongres, katerega se pripeljejo zastopniki ameriških rojakov. Ze deli asa so pripravljali z vsemi silami sprejeti te izletnike skupine. Na čelu pripravljalnega odbora je bil v Ljubljani Narodni izseljenški odbor, ki mu predseduje dr. Joža Bohinjec, v odbor so bili delegirani zastopniki oblasti in raznih nacionalnih društev, pevskih zborov, Sokola, i. d. Na nekem sestanku raznih društev, kjer so sestavili odbor sprejem delegatov za izseljenški kongres, je govoril dr. Joža Bohinjec in razložil pomen in namen kongresa z nekako takimi besedami: Namen kongresa je, da se poskusi spraviti izseljenke so si v tujini zaslužili kaj denarja, v domovino, da bi tu živeli od svojega denarja in tu s svojim denarjem podpirali domače gospodarstvo. Te izseljenke naj poskusijo repatriirati. Če pa te ni uspelo, pa vsaj pokazimo, da je naša svobodna domovina in in srečna, da bodo rojaki v njej lahko nastopili proti onim širijo o naši državi drugačne stvari na izjave.

To torej naj bi bil namen kongresa izseljencev. Na ta kongres dospelo 26. junija 76 ameriških rojakov, med njimi 15 Slovencev. Kot glavni vodje teh delegatov — kako so sestavljeni in o njih je postal, ne vemo — so Anton Grdina iz Clevelanda, in mladinec iz New Yorka, prof. Juraj Dević iz Pittsburgha, ataše Angelinovič. Ker so bili na sprejemu teh delegatov zainteresirane tudi državne oblasti mesto na poziv župana in poje razobesilo zastave, nacionalna društva so pozvala svoje članke, da pričakajo izletnike na poti, podjetja so dala svojim udeležencem za tisto uro sprejema dopust, — ves aparat je bil pripravljen, da čim bolj svečano pozdravijo te delegate za izseljenški kongres, od katerega se etajto oblasti mnogo uspehov. Vsemu temu sprejemu ni bilo tako svečan, kakor so pričakovali. Bil je manj iskren. Sprejeli, ki se je formalno predstavljal, z dvema godbama in Sokol izletniki, ni bil velik, ker se običajna zelo malo udeležilo, pa je bilo nekaj gledalcev delegati so odšli v dvorane slavne zbornice, kjer se je začel kongres. Kongres je bil dočen tako, da se en dan vrši v ljubljani, naslednjega dne v Zagrebu in potem se zaključil v Beogradu.

Otvoritev kongresa v Ljubljani se je izvršila dopoldne in kongres je zasedel le do popoldne. Izčeno je bilo le več pozdravov predsednik kongresa je Milan Marjanovič, šef naše uradne agencije "Avala", ki je otvoril kongres. Predlagal je udanost: zvojavki kralju Aleksandru in predsedniku USA Hooverju, ki a bili tudi sprejeti. Potem je otvoril ljubljanski ban Marušić tem poslanec USA na našem oru Prince, potem ljubljanski pan Puc, dr. Bohinjec, pater azimir Zakrjšek itd. Za predatvo kongresa je bil izvoljen le odbor: Milan Marjanovič in bst, za zapisničarja pa Ivan ladinec in Nebojša Travica. S temi pozdravi s strani obla in društev ter izvolitvijo predatva kongresa je bil ljubljani dan kongresa zaključen. Ooldno jim je župan priredil banat, zvečer pa so se odpeljali da v Zagreb, kjer se je naslednega dne kongres nadaljeval. Naj citiramo nekaj stavkov, ki je v Zagrebu na kongresu izkel prof. Dević, ker bodo vskor zanimala tudi naše čitate in odbornike raznih podporh društev. Prof. Dević je referal:

vseh teh društev v veliko jugoslavansko podporno federacijo. Prosvetni organizaciji imajo nali izseljenci v Ameriki: 60 pevskih društev, 20 sokolskih in nekolkio prosvetnih zvez, dramatsko-literarnih krožkov itd. Jugoslavanskih izseljencev je v Ameriki 700.000. Od teh je polovica sprejela ameriško državljanstvo da si osigura delo. Tu nastaja vprašanje tako znanega dvojnega državljanstva in kongres mora napraviti ukrepe, da se reši te vprašanje. V svetovni vojni je prišlo v našo državo 10.000 dobrovolcev iz Amerike, kar svedoči o moralni in materialni sili naših izseljencev. Dokazuje važnost naših izseljencev za domovino, ugotavlja govornik, da so naši izseljenci poslali v domovino čez 10 milijonov dolarjev, skor milijardo dolarjev. Zahtev od države, da posvili važno pomenost izseljenškim vprašanju. Predlaga zborovanje delegatov naših izseljencev iz vseh krajev sveta, posebno iz Južne Amerike, Kanade, Avstralije in Nove Zelandije. Ta kongres naj bi bil temelj za organizirano in sistematično delo za izseljenško stvar. Kot podlaga naj bi služile izseljenške organizacije v državi, ki naj bi jih podpirala izseljenška oblastva, ki bi morala biti stalno v kontaktu z vsemi organizacijami izseljencev po vsem svetu.

Potem je pomembno tudi, kar je dejal govornik Rehnici (men da hrvaški izseljenec): Naglasil je željo mnogih izseljencev, da se vrnejo v domovino, kar se je stanje v Jugoslaviji zboljšalo, gospodarstvena situacija v Ameriki pa postaja vsak dan težja, ker je zdaj tam preko 6 milijonov brezposelnih. 10% našega delovnega ljudstva v Ameriki je postal brez dela, 15% dela po trikrat na teden, 20% pa 4 dni v tednu. Razen tega so tudi mezde padle. Oni naši izseljenci, ki so postali trgovci in podjetniki (okoli 2%) so v posebno težkem položaju, ker veliki ameriški trusti uničijo v krali vsak poskus naših ljudi. Oni, ki so se posvetili gostilničarstvu, mnogo trpijo zaradi prohibicije in bi se radi vrnili v staro državo, da bi postali spet kmetje, kakor so to bili pred svojim odhodom v Ameriko. Tu nastaja problem vrnitve v staro krajje. Vrnitve ovirajo predvsem napačne vesti o razmerah v naši državi. Končal je svoj govor z besedami: Svobodna domovina mora najti možnosti, da se naši izseljenci vrnejo. Pomagati jim mora vrnitve v rodne kraje, ker je to vendar deca domovine itd. Oba govora citiramo po uradnem poročilu "Avala". Značilno za te govore je, da zvenijo, kot bi jih bil govoril eden in isti. Glede na dejstvo, da je izseljenški kongres prirejen s strani države, je treba izvajanjem na kongresu in namenu kongresa posvetiti večjo pažnjo. Vprašanje pa je, v koliko bo kongres uspel, vprašanje, koga zastopajo ti delegati in vprašanje, ali je namen kongresa pravilno postavljen.

Pri tem kongresu "pada v oči": kongres je podpiran in prav za prav organiziran s strani naših oblasti; namen kongresa naj bi bil, poskusiti repatriirati one izseljence, ki imajo kaj prihrankov.

In obenem se to: z istim vlakom, kot ti delegati, se je pripeljalo iz Francije večje število naših ljudi, ki so postali tamkaj brezposelni in so se vrnili domov. Tem ni nihče pripravil sprejema.

Dne 29. junija pa je dospela v Ljubljano skupina 81 izletnikov Kranjsko, Slovenske, Katoliške Jednote. Dasi so klerikalne organizacije v Ljubljani storile vse mogoče, sprejem vendar ni bil tako svečan, kakor so pričakovali. Izletniki te katoliške jednote so se se istega dne razšli na svoje domove v svoje vasi, največ na Dolenjsko in v Belo Krajino.

JUGOSLAVIJA IMA BLIZU 14 MILIJONOV PREBIVALCEV

Država je imela 1. aprila 1929. 988 prebivalcev. — Ženak je 141.806 več kot moških. — V desetih letih je naraslo prebivalstvo za 2 milijona

Sele, kdaj je državni statistični urad v Beogradu razglasil rezultate ljudskega štetja v državi po stanju v noči od 31. marca na 1. april. Ta čas je imela država 13.929.988 prebivalcev, od tega 6 milijonov 894.091 moških in 7.035.897 žensk. Leta 1921 pa je imela država 11.984.911 prebivalcev.

Številčni porast prebivalstva zadnjih deset let znaša en milijon 945.077, kar predstavlja 16,23%.

Na 1 kvadratni kilometer pride povprečno 56,62 prebivalcev, ker meri površina države 248.665 kvadratnih kilometrov.

Pregled po banovinah:

Banovina	1921	1931	Prirast
Slavonska	1.129.249	1.297.288	167.039
Saravska	2.405.022	2.886.709	481.687
Vrbanska	1.190.000	1.297.288	107.288
Primorska	688.028	748.554	60.526
Drinska	1.088.073	1.284.200	196.127
Međimorska	810.250	782.982	-27.268
Donavska	5.219.230	5.102.650	-116.580
Moravska	1.452.867	1.511.611	58.744
Vardarska	1.456.248	1.526.081	69.833
Bosanska	251.728	282.585	30.857
Skupaj	13.929.987	14.984.911	1.054.924

Najmanjši porast je bil torej v dravski banovini, v Sloveniji. Vendar je porast tu v resnici najbrž največji, le da je velika zunanja in notranja emigracija. Ženak je v vseh državah 141.806 več kot moških, tako da pride na 1000 moških 1021 žensk. Neenako razmerje med moškimi in ženskami je po raznih krajih različno in le v dveh banovinah (v Vrbanski in Drinski) ter v Beogradu je število moških večje od števila žensk.

Samomor v novomeški postaji. — V petek 26. junija se je ustrelil nekdo v novomeški postaji čakalnic. Pripeljal se je neznanec iz Metlike v Novo mesto ter tamkaj odšel v čakalnico. Legel je na klop. Čez kako uro — bilo je zjutraj krog 7 — je počil v čakalnici strel. Službojoči železnice je našel na klopi v čakalnici krvavečega neznanca. Pripeljal so ga v kandijsko bolnico, kjer pa se ni zavedel več in je zvečer umrl. Krogla mu je prebila sence in obšla v glavi. Prelaskava je dognala, da je ta elegantni tujec 26-letni šofer Tomo Poljak iz Solice onstran Gorjancev. Nazadnje je bil namerščen v Zagrebu. Pri njem niso našli niti belica. Brčkone ga je gnala v smrt brezposelnost.

Na plesu — Zakaj tako skrbno ogledujete moje roke? Mar hočete prečitati z nje moje bodočnost? — Da bodočnost hočem prečitati, toda svojo.

Ali je bil Wilson zastrupljen?

Major O. Yardley, načelnik ameriškega urada za tajna (šifrana) pisma med vojno in po vojni, je objavil svoje spomine, kjer pripoveduje tudi, kako so poskušali zastrupiti ranjkega predsednika Združenih držav Wilsona.

Amerikanci so se namreč na prav spreten način polastili "ključev" do vseh tajnih pisav (šifer) svojih zaveznikov. Nobeno tajno poročilo jim ni ušlo in tako so bili vedno dobro poučeni o vseh tajnih dogovorih med angleškimi in francoskimi uradi. Pisarna, ki jo je vodil major Yardley, je imela res polne roke dela, zato pa je prišla na sled tudi zelo zanimivim zadevam. Tako pripoveduje Yardley, da so polovili za časa mirovne konference več brzojav, iz katerih je bilo razvidno, da so hoteli zavezniki Wilsona dati zastrupiti. Yardley trdi, da so zavezniki svoj napad tudi izvršili in da predsednik Wilson ni umrl zaradi od kapi, ampak vled zastrupljenja. "Lahko si mislite," pravi Yardley, "kako sem se prestrašil, ko sem razjasil brzojavo, ki je govorila o namenu proti Wilsonu: ali bi mu dali počasi delujočega strupa, ali pa bi mu led okužili s influenco. Naš zaupnik nas je prošil, naj predsednika svarimo. Resnica je, da so se takoj nato pojavili pri Wilsonu znaki bolezni in od takrat dalje je Wilson hiral."

Yardleyjeva knjiga je prva knjiga o "črni kabinetu" v Ameriki. V tem kabinetu so od 1. 1917 do 1. 1929 prebrali nad 45.000 tajnih poročil tujih vlad, ki jih je raztolmačil "črni kabinet". Uspehi, ki jih je dosegel ameriški državni tajnik Hughes na konferenci v Washingtonu, pripisuje Yardley delovanju "črnega kabineta," kajti "črni kabinet" je skrbel za to, da so ameriški zastopniki še na vse zgodaj zjutraj imeli v rokah vse, kar so al drugi zastopniki dan prej tajno in zaupno poročali. "Kvartati ni težko," pravi Yardley, "če človek gleda na spoznatkovne karte."

Yardley pripoveduje tudi, kako so ameriški agenti vlomili v težko jeziklo blagajno v nekem tujem vnanjem ministertvu, da so ukradli "ključ" do tajne pisave; neka lepa ameriška vojnunka pa je spejala "ključ" tajne pisave neke druge države od mladega uradnika v ministrstvu.

Piccardovi problemi

Kozmično šarenje v naraščajoči višini. — Temperatura v gondoli in izven nje. — Stratosferi in toplota zemeljske oble.

Vremenoslovec dr. Friedrich Lauscher takole resumira znanstveni pomen Piccardovega poleta v stratosfero: Ta polet je seznanil najširšo javnost z enim najzanimivejših problemov ozračnega raziskovanja, namreč s kozmičnimi žarki.

In tudi znanost pričakuje z neestrnostjo Piccardovih sporočil o njegovih zadnjih merjenjih.

Predvsem gre za definitivno ugotovitev, da li postaja kozmično šarenje s naraščajočo višino res večje, kakor so kazala prejšnja merjenja. Ta pojav so raziskovali že dolgo prej, in sicer do višine 9 km, z baloni brez posadke, s tako zvanimi registrirnimi baloni pa še celo višje. Piccard nikakor ni odkril kozmičnega šarenja, kakor je menil marsikdo ob njegovem poletu, temveč ga je ugotovil že leta 1911 tedanji asistent dunajskega radijskega zavoda dr. Hess, ki se je dvignil z balonom v zrak. Dr. Hess pa takrat še ni vedel, da izvira to šarenje iz svetovnega prostora.

Prof. Piccard je povedal, da je bil v višini 16 km pogled na Alpe prekrasen. Dejansko se da v tej višini pregledati vsa veriga Alp od Apeninov do Dunaja. Seveda pa ovirajo ta razgled večkratoma saje ali pa oblako morje. Meteorologe je presenetila izjava, da je vladala v Piccardovi gondoli vročina 40°, dočim je merila zunanja temperatura 60 stopinj pod ničlo. Da meri temperatura v stratosferi dejansko 60 stopinj pod ničlo vemo tudi iz kakšnih 35 let, ko so jo merili prvi s registrirnimi baloni. Najvišje se je vzpel neki registrirni balon pri Uccleju v Belgiji. Dosegel je višino 38 km, tedaj več kot 2-krat toliko kakor Piccardov balon in celo več nego izatrelki nemških 42-centimeter-skih močnarjev v svetovni vojni, ki so dosegli višino 32 km.

Stratosfero karakterizira popolno pomanjkanje navpičnih zračnih tokov in oblakov, zato bi bila zelo primerna za letalske in zrakoplovne zveze med celinami, ki jih danes še projektirajo. Seveda bodo morali zaradi silne razredčenosti tamošnjega zraza po primeru Piccardove gondole Stratosfero je odkril Telesarene de Bort, ki je dal tudi ime. Spodnja meja ji leži v višini kakšnih 12 km, kjer so od segrete zemeljske površine dvigajoči se zračni toki še prebiki za nadaljnje dviganje. Stratosfera zato ne občuti več zemeljske toplote, temveč jo "ogrevala" samo neznatne količine solčne toplote ki jih lahko absorbira stratosferno zrak sam.

Dva zdravnilka

V provincialnem hotelu sede vsi gosti v saloniku in čakajo, da jih pokličejo k obedu. Priletela tako tarna, da jo je ponel tako trgal po nogah, da vao noč ni zatnila očl. Vsek ji svetuje nekaj, ta obliži, oni aspirin, tretji pilule itd. Samo dva gospoda molčita. Končno napoje zvonec in vsi se napotijo v jedilnico. Pri vходу se molčeca gospoda srečata in prvi vpraša drugega:

Gospod kolega, vi ste gotovo tudi zdravnik, je li?

Pri braven

Bravee: Briti ali atriči, prosim?

Klijent: Nič, samo hitro mi dajte brisačo čez obraz, kajti moj krojač je baš vstopil.

Med sonedi

—Kaj ste pa imeli snoči, da je bil tak krlik in vik v vašem stanovanju?

—Nič hudega ni bilo, na stopnjicah sem si hotel sezuti čevlje pa sem sezul samo galoshe.

RAZNE ZANIMIVOSTI

Mož, ki je odkril povzročiteljico sifilisa

Pred 25 leti je umrl v Hamburgu zoolog Fritz Schaudinn, ki je odkril spirochaeto pallido povzročiteljico sifilisa in to eno leto pred svojo smrtjo. Sele od kar vemo za to povzročiteljico, je bilo mogoče misliti na pripomočke za smotreno pobijanje strašnih spolne kuge.

Mikroskopska ugotovitev zelo nevarnega bacila nam omogoča pravočasno diagnozo bolezni in s tem pravočasno zdravljenje. Schaudinnovo odkritje je dalo raziskovalcem v roke sredstvo za preiskušnje lečil proti sifilisu. Sele po tem odkritju je lahko prišlo odkritje salvarzana po profesorju Hattu in Ehrlichu. Če se zdravnik danes mnenja, da se bč dal sifilis v nedolgem času popolnoma iztrebiti, je to v nemajhnih meri zasloga prof. Schaudinna.

Veliki raziskovalec se je rodil 19. sept. 1871. v Roosenburgu v Vzhodni Prusiji in je umrl star komaj 35 let. Zanimivo je, da je izletel kakor vsi veliki duhoviti tudi ta pionir znanosti najprvo na posmeh v strokovnjakih krogih. Tako je bilo l. 1905, ko je na seji berlinske zdravniške družbe spregovoril o svojem odkritju. Danes pa slavi četrtsotletnico njegove smrti vse kulturne človeštvo in z njim vse učeni zdravniški svet.

Nov vir energije

Po 40-letnem raziskovalnem delu bo predal Urلود Erinyi po zadnjih poskusih v okviru Nemškega zavoda za raziskovanje energije v Hamburgu javnosti nov izum, ki bo sami Nemci, prihranil letno več milijard izdatkov za premog. Gre za izopolnjen izrabo sile, ki tiči v vodni pari.

Voda preide v paro, kakor znano, pri 100 stopinjah Celzija, beneol pri 80 stopinjah, zmes iz bencola in vode pa se pri 69 stopinjah Celzija in pri tam ostane gonilna sila pare ista, kakršna je gonilna sila čiste vodne pare. Na prvi pogled je razvidno, da je novi način proizvajanja pare skoraj za tretjino cenejši nego dosedanj, saj potrebuje za tretjino manj kuriva pri istem učinku. Podjetja, ki delujejo s parno silo, čaka tedaj pravi preobrat in to tem bolj, ker se da novi izum s malekostonimi preureditvami prenesti tudi na parne stroje dosedanjega tipa.

Zanimivo je, da noče imeti sedaj 64-letni izumitelj od svojega življenjskega dela zase nobenih koristi, temveč je vse dobil, ček, ki nastane iz njega, poklonil dobredelnim svrham.

"Izganjanje hudiča" v Pošti

V Ameriki obstoji poleg nešteto drugih verskih sekt tudi sekta "izganjalcev hudiča". Ne ki pristati te sekte, Residor Roha, je prišel s svojo ženo nedavno tudi v Budimpešto kot "maljonar" te sekte in je zaprosil za oblastveno dovoljenje, da bi smel tudi v Budimpešti širiti svojo "vero". Res se mu je posrečilo dobiti na them nekaj pristavev, ki so zahtevali od gospo- skastavno dovoljenje za sidav svoje cerkve, kjer bi lahko opravljali svoje pobožnosti. Oblast pa je njihovo prošnjo odbila. Možakrji so si pa kljub prepovedi zgradili svojo hišo, v prtiličju hiše pa so se skrivaj zbirali in opravljali svoje verske obrede. Ko pa jim je na poletje postalo v podzemskih prostorih prevroče so se preselili na dvorišče, toda

tam so tako divjali in kričali, da se je vsa okolica pritožila nad njihovim početjem. Policija je uvela takoj strogo preiskavo; rezultat preiskave pa je bil ta, da so podjednega amerikankega "izganjalca hudiča" z njegovo ženo vred iz Budimpešte izgnali.

Praznoverja ne bo konec

Na Pomeranskem (v Prusiji) sta prišli te dni k nekemu ovčarju dve ciganki in sta mu začeli pripovedovati, da je njegova žena težko bolna, onedve pa da poznata tajno sredstvo, ki bi ženo gotovo rešilo sigurne smrti; sredstvo pa stane 50 zlatih mark. Ovčar je dal cigankama 48 mark, ker več ni imel. Čez nekaj dni pa sta se ciganki zopet oglašili pri ovčarju in sta mu hoteli vrniti 48 mark, češ, da to ni dovolj za zdravlilo; sedaj se je maščevala nad njim njegova lakomnost, ker jima ni dal vseh 50 mark — sedaj namreč velja zdravlilo 100 krat toliko! In glej — nesrečni pravnoverni ovčar je dal šenkam res vse svoje prihranke v snesku 6150 mark! "Carovnice" so seveda denar pobrale in jadrno izginile. Žena ovčarjeva, ki je prišla obiskat svojega moža, je bila popolnoma zdrava — bolna namreč sploh ni bila! Ovčar je šele nekaj dni kasneje vso zadevo prijavil, rekoč, da so mu ciganke "zacruplele" in zato se je kar na slepo pokoril njihovim šelji. Za nametek pa sta mu ciganki še zagorili, da bo umrl nagle smrti, če bo komu kaj pripovedoval o tej čarovniji...

RAZNE VESTI

"New York Times" napoveduje dobre čase

New York. — Odgovore, katere je "New York Times" prejel od 150 urednikov bližinskih revij glede gospodarskega stanja dežele, sumira ta list v enem stavku, ki se glasi: "Biznis v Združenih državah se sedaj nahaja na stopnji, ki se navadno pojavi pred splošnim laboljanjem."

Velika modrost je v tem stavku. Ampak v isti izdaji je tudi statistična tabela, ki pokazuje, da se biznis nahaja na najnižji točki v sedanjih depresijah. Stav-vek torej lahko pomeni, da se biznis ne more globokaje pogreiniti, ali pa da gospodarskega poživljanja ne bo prej, predno ne začne biznis lezti navzgor.

Organiziranje stavbnih delavcev

Scranton, Pa.—Centralna delavska unija je otvorila kampanjo za organiziranje vseh stavbnih delavcev. Plumberji in polagale parnih cevi se sedaj pogajajo z delodajalci glede nameravanega mesečnega znižanja za 15%, ki ga jim akusajo valiti podjetniki.

Deputij, obtožen umora, se vedno v službi

Pittsburgh, Pa.—Deputij Herbert Reel, katerega je koronerjeva porota obtožila umora nekakega stavkarja, je še vedno v službi pod direktojo šerifa Caine in naai orožje. Reel je bil izpuščen iz zapore, ko je bila zanj položena kavejla v vsoti \$2.500.

Komunistični list ustavljen na pošti

New York. — Skandinavskemu komunističnemu listu "Ny Tid", so poštne oblasti odpovedale pravico do poštnine drugega razreda.

Podmornica Nautilus, v kateri se je sir Robert Wilkins s svojo jlm moštvoval podal na severni tečaj pred več tedni, je dospela — kot kaže slika — v Quebecovo na širokem brezu malega v zalivskih. Pokvarjena je bila med viharjem na Atlantsku.

IZVANREDNO ZNIZANE CENE
na parnikih Cunard Line
v JUGOSLAVIJO

NEMEN izgovoriti več ugodnosti v starem kraju, da je obliki prednost. Cunard Line je namno znižala cene vožnji za tje in nazaj v vse kraje Evrope na vseh svojih parnikih in znižanje velja od 1. avgusta do 15. oktobra. Ta vam je prilika, ki se vam morda ne bo več nudila. Ne izpušajte jej! Eden izmed velikih:

MAURETANIA, AQUITANIA, BRENGARIA
odpota iz New Yorka vsako sredo. Vsi drugi pluje na teden preko Anglije in Havre.
Zahteva cene štite 1. razreda iz NEW YORKA do LJUBLJANE in nazaj: najmanj \$164
Zahtevanje vsake zadržbe na vsi druge kraje v Jugoslaviji.

VOŽNJI LIST ZA TJA IN NAZAJ VLEJAVEN ZA DVE LETI
En druzen potnik na leto na

CUNARD LINE 244 N. MICHIGAN AVE. CHICAGO, ILL.

Lidija Seffulina:

VIRINEJA

Za Prosveto prevedel Mile Klopčič

"Nebo se majo! Vi tega ne vidite, meni pa je dano videti. Ljudje na zemlji so se preveč razmnožili: od njihovega diha drhti nebo. Imel sem prived: ljudstvo se je kričaje peljalo nekam na vozovih, z ženami, otroci in svojo siromašno ropotijo. Naš beli ruski car pa je sedel na svojem prestolu ter je jezno topotal z nogami ob tla. To ne pomeni nič drugega, kot da bo kmalu vojna, ki naj istrebi del ljudi."

In čez dve leti, v tretjem letu so se spomnili prebivalci Agirovke Magrovega prerokovanja.

Ze je ugasnil plamenoci ogenj večerne zarje in s svojo barvo napovedal vetrovno vreme za prihodnji dan. Ko pa se je zgrnila nad zemljo nočna tema, je bilo še vse mirno. Od reke se je širil hlad. S sabo je vlekel dim taboričnih ognjev obrežnih prebivalcev, ki so pripravljali svojo poletno večerjo na prostem. V kmečkih domovih je dišalo po sveže namolženem mleku, po sveži slami in kolomazu vozovnih osi. Kmetje so se bili razgubili v svoje kočice ter so hoteli leči spat. Po dvoriščih in kočah je utihnilo, dnevi sum se je izgubil v tišino noči. Nenadoma je prijel iz cesti dolgopet kmet na majhnem, spehanem kmečkem konju in vzhiral od večerne višave teški cestni prah. Psi so glasno zalajali. Jahaje v diru je jezdec vhitel palico: s rdečo zastavico. Županova žena ga je zagledala z dvorišča. Planila je v kočjo po svojo gačo:

"Tak pridil hitro! Z okrajnega glavarstva prihaja sel. Z rdečo zastavico maha; to se torej pravi, da je prišel po rekrute. O Bog, moj Gospod, tako nepričakovano, kakšno presenečenje..."

Vso noč je bilo razburjeno ljudstvo v dolini pa tudi na hribu pri starovernih. H kočji vaškega župana, v spodnji Agirovski, so prišli svetiljke. Brezupno in nemirno so plapolale slabotne luči v gosti juljski temi. V oknih koč so utripale svetiljke in luči — nenavaden pogled za poletno noč. Iz prav tako v nenavadnem času zakurjenih krušnih peči je udarjal svetel far ognja. Po vsej vasi so se oglašali glasovi, ki so nenehoma naraščali. Ženske so vreče kričale, starke so nenehoma ihtele, otroci, ki jih je bil ves nered prestrašil, so glasno jokali, starci so zamolklo klicali in mladi kmetje so krepko preklinjali.

Staroverni so se bili nagneti v pisarno, kjer je stanoval inženir, ki je bil zaposlen pri graditvi nove železnice. Pri njem je visela na steni nekakšna cev z žico, skozi katero je govoril. Pojasnjeval jim je:

"Nemčija jih bo dobila po groi, kakor za služi! Prav kmalu jih bo dobila!"

V spodnjem delu Agirovke ni bilo nikogar, ki bi ga bilo lahko vprašali za nasvet. Oknice so bile zabite — učitelj je bil odpotoval na poletne počitnice. Vaški župan je brskal po svoji skrinji in oblagal svoje neprijetno, počasno stikanje s krepkim poprom svojih paovk. Ikal je pločevinasto tablico, ki jo je v službi vaelej obesil krog vratu.

Županja je jokaje izpraševala srepookega ala s svojim tankim, toščim glasom:

"S kom pa imamo vojno? Ali jih bodo da-leč odgnali?"

Sreproki si je počel oznojeni hrbet in nepreprečano odgovoril:

"Mislil, da s Nemčijo, vendar popolnoma natančno nisem mogel ujeti. Tudi nisem imel kdaj. Občinski predstojnik me je kar pahnil iz veže, naj takoj dirjam semka. Saj vidis ka-

ko stvar stoji: do jutri opoldne morajo biti vaši v poklicani v mestu. Do mesta pa je dvesto kilometrov. Niti do noči ne bodo dospeli tja, kaj šele do opoldne, čeprav so ukazali, da jih moramo prepeljati tja. No, in to z našimi kmečkimi vozovi! Pa še poleti, v času dela!"

"Kako neki naj pravočasno dosepejo! Se do okrajnega glavarstva bodo le s težavo pripeljali do jutri opoldne."

"No, saj tako so tudi rekli. Toda na okrajno glavarstvo brezpopotno morajo priti!"

"Takega pa še nikoli, to je nezasišano: brez slavnostnega spremljanja in brez slavnostne gostije pred carsko službo."

In z jokajočim glasom je kričala:

"O Mitjenka, ti moj dragi sin! Rodila sem te in skrbela zate, kam hočejo zdaj v tej teki nočni uri s teboj? Komu boš zapustil svojo mlado ženo in svojega potomca — majhnega otroka? Zapustil boš svoje sestre, svoje brate, svojega ljubega očeta in mene, ki sem te v bolečinah rodila..."

Strastno, kratko lhtenje je pretrgalo za-tegij jok starke. Nastajala je vrgla glavo na Mitrovo prsi in se zasedala s prsti v njegova ohlapno povešala ramena. Mitriji je na čuden način vrtil vrat sem ter tja, kot bi ga bil ovratnik tiščal. Skušal je strgati ženske roke s sebe in jo je tolažil s pretirano jeznim glasom:

"Tak izpusti me! Kaj tako vrečeš? Le zakaj mi pojeta bilje pred smrtjo? Alo, mizo pokrijte! Krušna peč se bo ohladila. Alo, pečite vendar, kar ste hoteli speči!"

Vaški župan se je s težavo dvignil iznad skrinje, ozri se je s svojimi skaljenimi očmi v sina in izbrblal:

"Dovolj, ženske! Brž, dajte nam pijače. Saj še imamo nekaj pijače, ne? Kadar gredo ljudje v carsko službo, jih je treba spremiti s pesmijo in slavnostjo, pri nas se pa samo cmerite."

Toda to pot ni bilo ne pesmi ne gostij. Odšli so brez neugnanosti, brez pogum viliavočega emradu carskega žganja. Državnih točilnic žganja v vasi ni bilo, krčmarice vse vasi pa so imele premajhno zalogo. Premalo je bilo žganja, da bi moglo sbruditi razposajeno zadovoljstvo v narečje. Tudi za popotnico namenjeno pečivo iz peči, zakurjenih ob nepravem času, ni bilo okusno. Ženske so mesile testo z grenkimi solzami in so slabo pasile nanj.

Vstalo je solnce, vozovi so krenili z dvorišča na pot. Ljudstvo je vrelo na cesto. Tudi Magara se je pojavil na vasi. Imel je na sebi dolgo, doma stkan srajco, ki je segala do kolena, in pod njo dolge, zamazane hlače. Srdit je stresal svoje obidele, rdečkaste lase, tu pa tam rahlo posivle, in stopal poleg vozov. Ihtete vrečanje žensk je šlo po cesti. Starec Fedot je stopal poleg Magare in krepko prestavljal svojo palico. Govoril je njim, ki so sedeli poleg na vozovih:

"Saj vojna ne bo dolgo trajala! Saj nismo poprej nič slili ali o njej. Če je kdaj poprej prišlo do vojne, so že davno prej govorili o njej. S tako naglico res niso tedaj zganjali vojakov na kup. Najbrž gre le za to, da notranjo deželo pokorite carju. Ne tulite, babnice, kolikor vem, se bodo možje kmalu vrnili!" Magara pa je ostanil s glasnim, vrečnim glasom, da so ga slili ali na vseh vozovih: "Vojna bo dolga! Preveč je kričanskih ljudi v ruski državi, dešela ne premore več! Dokler ne bo car istrebil vseh, ki so preveč, ne bo konec vojne."

(Dalje prihodnjé.)

"Zakaj jih neki ne bi, prekleth, saj me bodo vsega potirali." "Glej, da baje ne zapaljaš." "Za trenutke so pomolčali." "Nič se ne boji!"

"Kaj bi govoril, ženske me ljubijo in mir besedi," je dejal ordonanc. "Zakaj, tega ne vem. Prav nobena se mi še ni upirala. Bogle, da ne. Ko sem bil preteklo leto na dopustu, se jih nisem mogel iznebiti. Pokvarjene babe!"

"Da, da, to je res," je dejal požigalec stenic. "Pokvarjene so, sami vemo. Mož ni doma."

"Kaj naj pa tudi počnejo drugega?" je jezno rekel vojniki s tvori. "Mož je daleč, v okopih. Težko je živeti brez moža. Naše življenje je res pasje. Če izvem, da se moja žena vlači, jo ubijem, pri moji veri, ubijem jo."

"Nak, ne boš je ubil," je dejal ordonanc. "Rajši poslušaj. Ko sem bil na dopustu, se mi je to-le pripetilo. Cisto po pravici bom povedal. Ženske so se kar trle okoli mene, toda takih žensk mi ni mar. Jaz hočem žensko, ki je mlada, mehka. Pri nas živi taka, nekaka vojnika žena je. Tretja bajta na koncu vasi. Da-ka ji je ime. Prav za prav, Dar-ja. Poštena ženska je. Lotil sem se je, pa nisem nič opravil. Še poslušati me ni hotela. Po-izkušal sem s silo — ni šlo. Mi-silil sem si, Jeger ji je zmešal glavo. Kako tudi ne bi, saj je pri topničarjih. Vse sem poizkušal, vsak dan sem bil pri njej, toda — nič. "Spat, pridem k tebi," sem ji dejal. Ona pa je sedela blede kakor ta-le pečka. Da bi se vsaj namahnila, toda tudi tega ni bilo. Trebalo je kako tako narediti, da se mi ljudje ne bi smejali. Nič in nič. Končno pa je, pomislite, sama prišla k meni. "Brez moža ne morem več streti," pravi. In zraven joka, ker moža še dve leti ni domov. Jaz sem jo seveda nežno poljubil, jo prijel za roko in to in ono. Prav do konca dopusta sem živel z njo kakor z ženo. Kadar sem prišel prenočevati k njej, mi je takoj pri-čela sezuvati škornje in se vsa tresla. Čudno! Povsod je hodila s menoj kakor pešček. Tako poslušna in dobra ženska je bila. Če je prišel k njej kdo drug, ni nič opravil. Meni pa se ni upirala. Mena ženske ljubijo, da, prav zares."

"Iz katere gubernije pa prav za prav si?" je sumljivo vprašal vojniki s tvori. "Iz Herzonske, iz Ananjevkega okraja. Ali sva mogoče rojaka?" "Ne, jaz sem iz Tavrijske." "Da, nijaj ženska je bila Da-ša. Z eno besedo, čaj in mleko. Kar težko mi je, kadar se spomnim nanjo."

Nastopila je precej dolga tišina.

"Iz katere vasi pa ste?" je mahoma s slabim glasom vprašal otmotani.

Vsi so se obrnili k njemu. Iz temnega kota se je svetilo njegovo pozorno oko.

"Iz Nikolajevke, iz Ananjevkega okraja. Saj sva rojaka?" "Rojaka," je odgovoril otmotani. "Jaz sem tudi iz Nikolajevke."

"A!" je oživel ordonanc. "Potem dašo prav gotovo poznate!" "Poznam," je oni komaj slšno izpregovoril. "Moja žena je. Zena, da. Potemtakem sva res rojaka."

Postalo je tako tiho, da je bilo sliskati grmenje topov na položajih, osem vrst oddal. Vojnik s tvori je zaključil. "Žejen sem," je zašepetal otmotani.

Spet ga je pričela tresti mrlica. Bilo mu je hladno in težko. Najrajši bi ničesar ne slilal, ničesar videl in ne čutil vročine, ki mu je palila oči in sence. Zdelo se mu je, da ni ne vojne, ne bolnice in ne šetinstava vojnika, da je doma v izbi in da je vse to le strašen sen.

(Iz rusčine prevedel B. Z.)

V znamenju žana

—Zakaj si tako blede in suh prijatelj? Pa vendar nisi bolan?

—Bolam nisem, pač pa so zdaj počitnice, a jaz sem cenilec v zastavljalnici.

JESENSKI IZLET V JUGO-SLAVIJO

Veliko nemško parobrodno društvo "North German Lloyd" priredi za svoje jugoslovanske klijente izlet na svojem imenitnem parniku "EUROPA," kateri odpluje iz New Yorka dne 18. septembra.

Izlet bode vodil naš dobropoznan izvedenec g. S. M. Vukovič, upravitelj jugoslovanskega oddelka iste linije v New Yorku.

Torej vsaki posameznik, ki namerava v tem letu ali jeseni posetiti staro domovino, naj se pripravi in pridruži temu izletu.

Potovanje v družbi z g. Vukovičem pomeni prijetno vodstvo, ugodno in brezbržno potovanje do Ljubljane ali Zagreba.

(Adv.)

MILWAUKEE, WIS.

"Zrno do zrna poaga, kamen do kamna palača."

Dasi počasi, a vendar pa sigurno napredujejo milvaški Slovenci v raznih panogah in podjetjih. Tako se je zgodilo, da dobimo bančno podjetje "American State Bank" in ker so pri tem udeleženi, tako pri direktoriju, uradništvu in kot vlagatelji mnogostevno tukajšnji Slovenci, smemo enostavno reči, da je to naše slovensko podjetje.

American State Bank okupira prejšnjo American National Bank, ki se je prvotno zvala German American Bank. Prostorji so opremljeni po najnovejšem sistemu in z varnostnimi blagajnami.

Uradniki so: Mr. Harry E. Brandecker, predsednik, mr. William G. Bruce, podpredsednik. Med direktorji sta dva Slovence, mr. Anton Butcher in Dr. J. S. Stefanez, ter C. H. Gerling, Geo. J. Graebner, W. J. Gronewald, Thomas E. Hays, Leo Levy, Ch. F. Millman in V. A. Pachalske.

Milvaška "South Side" okolica, v kateri prebiva pretežno večina slovenskega oziroma slovenskega naroda, je izrazila s tem, da ima podjetje še pred otvoritvijo, ki se vrši 20. julija 1931, že nad 400 delničarjev, svojo najboljšo zaupnico podjetju. Kar priznava tudi predsedništvo in direktorij banke.

Mr. Anton Butcher en od glavnih vlagateljev, je delal precej dolgo za urenčenje tega podjetja. Sedaj ko smo to dosegli je rekel: Smemo z gotovostjo reči, da prvi in najtežji korak je izvršen, treba nam je pa še nadaljnjega skupno vzajemnega delovanja nas vseh in uspeh bo zagotovljen.

"Iz malega zraste veliko, pravijo, pa če ima prav majhno klico."

Poročevalec.

Težka kazen

—Ali veste, da se je mladi oficijal, ki je prišel šele nedavno v naše mesto, oženil s hčerko trgovca X?

—To ni nič čudnega, saj je bil premeščen k nam za kazen.

Brite Beam Lamps

v rabi povsod

2V vseh barvah za v sobe čiste in bele svetilke. Za dom in za tovarniško razsvetljavo. Potrebujemo razprodajalce in zastopnike.

Brite Beam Lamp Corp.
1714-22 W. Division St.
Chicago, Ill.

ODSTRANITE

kožno srbečico!

Rabite Severov Euko

Ni treba trpeti kožne srbečice. Severov Euko prinese hitro, blagodino pomoč onim, ki trpe. Zanesljivo že 60 let. V lekarnah. Vzorec ZASTONJ. Pišite na W. F. Severa Co., Cedar Rapids, Iowa.
Rabite Severov Euko niti ne prinese kade.

SEVERA'S ESKO

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

BRZA SLUŽBA v EVROPO

preko Hamburga na naših modernih parnikih

HAMBURG DELUTCHLAND
ALBERT BALLIN NEW YORK

Redna tedenska odplutja.

Redna odplutja tudi na naših znanih kabinah parnikih

ST. LOUIS, MILWAUKEE in CLEVELAND

Zvezna come.

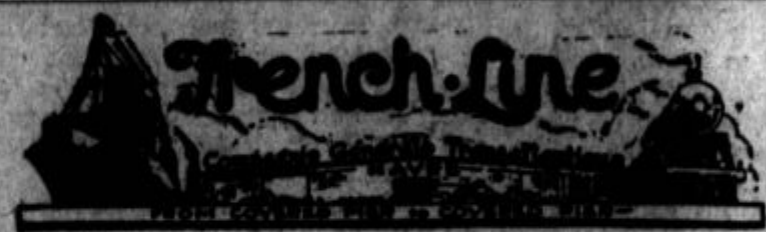
DIREKTA ŽELEZNIŠKA ZVEZA + JUGOSLAVIJO

Za navodila vprašajte lokalnega agenta ali

Hamburg-American Line

177 N. Michigan Ave.

Chicago, Ill.

ZNIZANE CENE

S 1. avgustom se zopet znižajo cene za retur-karte (Round Trip Tickets) in ravno na ta dan, to je, na

1. AVGUSTA t.l.

ODPLUJE NAŠ SLAVNI BRZOPARNIK

ILE DE FRANCE

Na tem parniku dobijo slovenski potniki vedno dovolj družine in zato se tudi vam nudi najboljša prilika, ako ste namenjeni v stari kraj to poletje.

Od New Yorka do Ljubljane in nazaj samo \$177.—

ENAKO UGODNA PRILIKA ZA POTOVANJE PO ZNIZANI CENI SE NUDI SLOVENSKIM POTNIKOM DNE

15. AVGUSTA

KO ODPLUJE NAŠ UDOBNI IN PRILJUBLJENI BRZOPARNIK

PARIS

Ob tej priliki bo uradnik Linije spremljal potnike in zato jim je zagotovljeno najudobnejše potovanje.

Od New Yorka do Ljubljane in nazaj \$176.—

Za vse nadaljnjaja pojasnila se obrnite na zastopnika naše linije ali direktno na

French Line

213 N. MICHIGAN AVE.

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vse pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smernice, unijaško delo prvga vrsta.

Dajte po informacijo na našo 72

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

ROJAKA

"Ženske me ljubijo," je pravil mlad vojniki s ščetinastimi lasmi, ki je stal sredi sobe. Razven njega so bili tam še trije bolniki. Ležali so na pričinah, pokritih s suho, gnijočo slamo. Dva sta ravnodušno gledala v strop, tretji pa je nepremično ležal v kotu, ves zavrt in otmotan v cunjce. Imel je mrlico.

Bila je severna zima, pusta in ostra. Lesene dače in smreke so nalikovale sivinčnikom. Nad postajo so plaval beli oblaki lokomotivnega dima in počevne jate vran. Tovorni vozovi z rdečimi križi in skladvonice pisanih, brezovih drv...

Bolniki so umirali od brezdeleja in dolgega časa, vendar pa se ni hotel nihče vrniti iz brigadne bolnice k bateriji, zakaj tam je bilo treba hoditi v popolni opremi in kopati, in je človeka lahko ubilo. Eden izmed vojakov je imel revmatizem, drugi si je zdravil tvore na nogah. Otmotanega se je prijel tifus. Vojnik s ščetinastimi lasmi pa je imel neko prav nelepno bolezen.

"Ženske me ljubijo," je počasi pripovedoval. "Ali mislite, da lažem? Bogle, ne lažem. Zakaj me ljubijo, to ve sam vrag. Še pač znam obnašati nasproti ženskam. Ženske se namreč nikoli ne smeš lotiti s predrzno otmotanega za ramena."

valjivostjo, nak, nikoli, ampak smerom vjudno. To je glavno, zakaj vsaka ženska ne mara valjivosti. Da. Nekoč sem služil pri kapetanu Virenu. Prav samozvesten človek je bil ta kapetan Viren. V njihovi hiši je bilo za sobarico neko dekle, lepo in čisto kakor prava gospodična. Tudi zastran vedenja je bilo z njo vse v redu. Jaz sem se kajpak takoj lotil in na vse načine slili vanjo. Pa ni bilo nič. Potem sem začel drugače. Ona — da, jaz — da. Ona — ne, jaz — ne. Povsod sem hodil z njo in čokolado sem ji kupoval. Pa se je zgodilo po mojem. Hotela je zdaj sem, zdaj tja, prav do pozne ure. Vsako noč sem potem lazil k njej. Prav za prav ne vsako noč, ker sem se je bil kmalu naveličal, pošteno naveličal. Ženske me ljubijo, kaj naj še govorim."

V sobi je stopil ranocelnik s toplomerom v roki.

"Kaj pa ti, rojaka, še smerom kvasiš o tem, kako te ženske ljubijo?" je vprašal. "Le kvasi, kvasi, saj se na tebi vidi, kako te ljubijo."

In je pometil knil.

"So ti dale, kaj?"

"Oh, te ženske, je z narejeno brezbrzičnostjo dejal bivši ordonanc, "naj bodo trikrat preklete! Zaradi njih je morebiti pokvarjeno vse moje življenje."

Ranocelnik je prišel stresati otmotanega za ramena.

"Hudiča, kako grizejo! Samo zato ne maram Minske gubernije, ker so tam v vsaki špranji stienice."

Pokleknil je, skrbno izvlekel iz šepa prešitih hlače mastno škatico, prižgal vžigalico in pričel voditi plamen ob steni.

"Ali spet sešigaš stienice?" ga je vprašal vojniki s tvori.

Poročevalec.